

Bild C 11737 Österjörns kyrka, 1935.

Byggnadshistorik

Kyrkan uppfördes av sockenmännen 1855-1857 efter ritningar av Överintendentsämbetets arkitekt Emil Edvard von Rothstein. Den uppfördes som en centralkyrka i regelverkskonstruktion med lika långa korsarmar, täckt av sadeltak med svicklar mot korsmitten och krönt av ett åttakantigt klocktorn i dess mitt. Fasaderna fick nyklassicistisk prägel med stora rundbågade symmetriskt utplacerade fönster och portaler med överljus i alla fyra korsarmar medan tornet över korsmitten fick en övervägande nygotisk prägel. Ursprungligen kännetecknades centreringen också i kyrkans inre där altaret var placerat i korsmitten. Den ursprungliga huvudingången var sannolikt i söder, ett kvardröjande drag från barocken, och hela kyrkan täcktes av spåntak. Ritningarna följdes inte helt vid uppförandet, bl a slopades de rektangulära fönsterna och en separat sakristia tillbyggdes i korsvinkeln mellan den norra och östra korsarmen och täcktes av ett snedtak. Fönstren var ursprungligen breda och rundbågade och över entréerna i väster, norr, söder och öster placerades rundbågade överljusfönster.

Vid en restaurering 1913-1914 av arkitekt Georg A. Nilsson, Stockholm, skedde betydande förändringar av kyrkans östra del då centreringen mot en väst-östlig riktning bröts iom att den

östra ingången samt det stora överljusfönstret lades igen och altaret i kyrkans inre flyttades till den östra korsarmen. Den gamla sakristian i nordost fick en pendang i form av en ny rektangulär sakristia med farstukvist bakom koret i öster, vilken täcktes av ett valmat tak. De befintliga fönstren gjordes smalare och de tre tillbyggnaderna fick kopplade rundbågade fönster. I kyrkans inre revs den gamla sakristians mellanväggar och denna rumsbildning inkorporerades i kyrkorummet. I och med dessa förändringar tillbyggdes en pendang till den gamla sakristian på södra sidan. Den nya sakristian, den nya pendangen och den gamla sakristian gestaltades med tre kopplade fönster och de två gamla fönstren i koret, i söder och norr gjordes smalare. Socklarna cementerades, nya yttertrappor tillkom, fönstren fick foder med profilerade krön och kyrkan fick papptak.

1935-1936 byttes kyrkans papptak ut mot enkupigt tegel och tornet fick taktäckning av kopparplåt. Vapenhuset i väster tillkom 1969-1970, efter ritningar av arkitekt Georg Rudner, Stockholm, vilket underströk kyrkans längdoriering ytterligare. Den gamla västra dörren återanvändes i det nya vapenhuset. 1987-1988, ersattes det enkupiga teglet med tvåkupigt och vapenhuset fick ny brädfodring.

Byggnadsbeskrivning

Kyrkans yttre har förändrats en del sedan byggnadstiden, men har trots allt kvar mycket av sin ursprungliga karaktär. Den är uppförd i en blandning av nyklassicistisk stil och nygotik. Huvudingången är genom vapenhuset i väster. Fasaden är täckt av en stående lockpanel som är smyckad längst upp, mot den profilerade taklisten, med rundbågade friser. Fasaden är målad med vit oljefärg. Det smala och relativt höga tornet vilar längst ned på ett åttakantigt podium. Den svagt indragna, åttakantiga ljudvåningen, har pilastrar i hörnen och ljudöppningar med spetsiga avslutningar i alla fyra väderstreck. Tornavslutningen gestaltas med spetsbågade gavelpartier över ljudöppningarna och kröns av en åttakantig spetsig spira med glob och kors.

Kulturhistorisk status

Österjörns kyrka är en fin representant för den sena nyklassicistiska sakrala träarkitekturen, där stilblandning mot nygotik är märkbar. Trots de relativt stora förändringar som skett har kyrkan kvar mycket av sin ursprungliga karaktär. Dess yttre är i stort sett bevarad sedan de stora förändringar som skedde 1913-1914, om man räknar bort det relativt nytillkomna vapenhuset. Interiören är betydligt mera förändrad, vilket i huvudsak skedde 1913-1914. Endast orgelläktaren och predikstolens placering känns igen från tiden före denna restaurering. Altarringen och altarprydnaden är två exponenter som är ursprungliga, men flyttade. De monumentala hörnpilastrarna samt valvlistens måleri är likaledes från byggnadstiden.

Stilmässigt har korskyrkan i Österjörn, med sin blandstil mellan nyklassicism och nygotik inte någon parallell i länet. Likheten var dock stor med den 1912 uppbrunna Norsjö kyrka som uppfördes 1848-1850 efter ritningar av J. F. Åbom. Fasadens stående lockpanel smyckad längst upp mot den profilerade taklisten med rundbågade friser, har inte heller någon motsvarighet på någon kyrka i länet, men liknande typ av fris med locklistpanel förekommer på Sorsele och Holmsunds kyrkor från 1850- och 1860-talen samt på klockstaplarna i Lövånger och Backen. Vanligare är sådana friser på många profana byggnader från tiden. Som parallell angående den för tiden så kännetecknande blandstilen kan nämnas den åttakantiga centralkyrkan i Byske av sten, från ungefär samma tidsperiod.

Källa: Västerbottens museum/Vård- och underhållsplan för Österjörns kyrka.